

قورباغه‌ها

(مجموعه کمدی‌های آریستوفان)

آریستوفان

ترجمه‌ی

رضا شیرمرز

این کتاب ترجمه‌ای است از:

The Complete Greek Drama

Whitney J. Oates

and

Eugene O'Neill

Random House

سرشناسه:	آریستوفان	Aristophanes
عنوان و نام‌پدیدآور:	قورباغه‌ها (مجموعه کمدی‌های آریستوفان) / آریستوفان؛ ترجمه‌ی رضا شیرمرز	
مشخصات ناشر:	تهران: نشر قطره، ۱۳۸۷	
مشخصات ظاهری:	۱۱۲ ص	
فروست:	سلسله انتشارات نشر قطره؛ ۹۸۹. هنر و ادبیات جهان؛ ۱۵۸	
شابک:	978-964-341-942-4	
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا	
یادداشت:	کتاب حاضر ترجمه‌ی بخشی از کتاب The Complete Greek Drama: all the extant tragedies... است.	
موضوع:	نمایشنامه‌ی یونانی (کمدی)	
شناسه‌ی افزوده:	شیرمرز، رضا، ۱۳۵۳ - مترجم	
رده‌بندی کنگره:	PA	
رده‌بندی دیویی:	۸۸۲/۰۱	
شماره‌ی کتابشناسی ملی:	۱۶۴۹۱۵۸	

شابک: ۴-۹۴۲-۳۴۱-۹۶۴-۹۷۸ ISBN: 978-964-341-942-4

قوریانغه‌ها (مجموعه کمدی‌های آریستوفان)

آریستوفان

ترجمه‌ی رضا شیرمرز

چاپ اول: ۱۳۸۸

لیتوگرافی: طاووس رایانه

چاپ: سارنگ

تیراژ: ۱۶۵۰ نسخه

بها: ۲۰۰۰ تومان

حق چاپ برای نشر قطره محفوظ است.

خیابان فاطمی، خیابان ششم، پلاک ۳ - دورنگار: ۸۸۹۶۸۹۹۶

۸۸۹۵۶۵۳۷ و ۸۸۹۵۲۸۳۵ و ۳-۸۸۹۷۳۳۵۱

صندوق پستی ۳۸۳ - ۱۳۱۴۵

www.nashreghatreh.com

nashreghatreh@yahoo.com

Printed in The Islamic Republic of Iran

مقدمه مترجم

آریستوفان بزرگترین کمدی‌نویس یونان باستان و پدر کمدی کهن است. او بیش از چهل نمایشنامه خلق کرده، ولی تنها یازده اثر از او به ما رسیده است. از آثار به جا مانده او چنین استنباط می‌شود که کمدی‌های او در مقایسه با دیگر کمدی‌های یونان باستان، استثنایی، پیشرو و بسیار مؤثر بوده است. هنر آریستوفان، منحصر به فرد و حیرت‌انگیز است. یکی از وجوه حیرت‌آور در کمدی‌هایش آزادی بیان است. او سعی دارد تا تمام عناصر اجتماعی، اقتصادی یا سیاسی جامعه خود را نقد کند. به عنوان مثال نمایشنامه زنبوران، اعتراضی علیه رشوه‌دهی مستبدان آتنی به قضات و اعضای هیئت منصفه دادگاه‌ها است. سمبل مستبدان آتنی در این نمایشنامه، کلئون است و داستان آن، نبرد میان پدر (فیلوکلئون به معنی عاشق کلئون) و پسر (بیدلی کلئون به معنی متنفر از کلئون) است. بیدلی کلئون سعی دارد تا از حضور فیلوکلئون در دادگاه به خاطر دریافت مبلغ ناچیزی جلوگیری کند و عاقبت نیز موفق می‌شود. پژوهش در کمدی‌های آریستوفان نشان می‌دهد که او قادر بوده مانند هر نمایشنامه‌نویس بزرگ دیگری، مبانی دراماتیک کمدی‌نویسی را در برترین سطوح رعایت کند. احتمالاً آریستوفان

بنیانگذار کم‌دی سیاسی است. در اکثر آثار آریستوفان ردپایی از سیاست به چشم می‌خورد. مثلاً در نمایشنامهٔ سلحشوران (۴۲۴ ق.م.) آریستوفان جنگ قدرت میان کلئون و یک سوسیس فروش گمنام را برای به قدرت رسیدن سوسیس فروش به نمایش می‌گذارد. مشهور است که خود کلئون از تماشاگران این نمایش بود و در حضور او کسی جرئت ایفای نقش دباغ را نداشت، مگر خود آریستوفان. آریستوفان در کم‌دی‌های نخستین خود، همگان را به صلح دعوت می‌کرد و جنگ را سخت نکوهش می‌نمود. در نمایشنامهٔ آخارنی‌ها (۴۲۵ ق.م.) آریستوفان، دیکائوپولیس (نماد شهروند خوب) را در مقابل لاماخوس، جنگجوی خشن قرار می‌دهد. دیکائوپولیس نماد صلح‌طلبی است و لاماخوس نماد جنگ و خونریزی. دیکائوپولیس خود به عقد قرارداد صلح با اسپارت اقدام می‌کند و در پایان نمایشنامه، خوشبختی خود را جشن می‌گیرد، اما لاماخوس از صحنهٔ کارزار، ماتم‌زده بازمی‌گردد و خود را نگون‌بخت می‌نامد. نمایشنامه‌های آریستوفان از نوع کم‌دی‌هایی است که در عین تأثیرگذاری در عصر خود بر تمامی اعصار دیگر تأثیری ژرف نهاد و امروز هم با اجرای آثار او می‌توان کاستی‌های بزرگ جوامع انسانی معاصر را به نقد کشید. نگاه انتقادی آریستوفان سخت جسورانه و کنایه‌آمیز است. برخلاف مناندر (کم‌دی‌نویس یونانی قرن ۳ و ۴ ق.م.)، آریستوفان اندیشه‌ای آرمان‌گرایانه دارد. تبلور این نوع نگرش را می‌توان در نمایشنامهٔ پرندگان (۴۱۴ ق.م) یافت. آریستوفان نیز مانند اندیشمندان بزرگ دیگر با طراحی این کم‌دی در واقع به ذهنیت مدینهٔ فاضلهٔ مورد نظر خود عینیت بخشیده است. این نمایشنامه تلاش دو آتنی به نام‌های پیستاروس و اولپیدس را برای رهایی از وضع اسفبار جامعهٔ آتن به

نمایش می‌گذارد. آن دو به یاری پرندگان و در برابر آتن، شهری را بر فراز ابرها بنا می‌نهند تا از قوانین دست و پاگیر آتن و دادگاه‌های ظالمانه و خدایان بی‌رحم آتن خلاص شوند. از سوی دیگر آریستوفان علاوه بر حضور سیاسی از جنبه علمی و فلسفی هم غافل نبود و با نمایشنامه ابرها (۴۲۳ ق.م.) سوفسطاییان، به خصوص سقراط را به باد انتقاد گرفت. آریستوفان در پایان این نمایشنامه تفکرخانه سقراط را به آتش می‌کشد و گفته‌اند که اجرای این کمدی در مرگ غم‌انگیز سقراط مؤثر بوده است. او در سال (۴۱۱ ق.م.) نمایشنامه تسموفوریازوس را خلق کرد و طی این نمایشنامه، حمله شدیدی به اورپید (تراژدی‌نویس بزرگ یونانی) و تراژدی‌هایش کرد. این حمله به دست زنان آتنی و به علت اهانت‌های اورپید به زنان در نمایشنامه‌هایش صورت گرفت. در این اثر، آریستوفان شخصیت‌های آثار اورپید را مورد تمسخر قرار می‌دهد. آریستوفان - این فیلسوف هنرمند - زیباترین اندیشه‌ها و تلخ‌ترین وقایع را با نازیباترین واژگان به طنز می‌کشد. شاید تلخی موجود در آثارش با تلخی حاضر در آثار اورپید برابری می‌کند. ولی او به طرزی هنرمندانه این تلخی را در قالبی مضحک به نمایش می‌گذارد. کمدی‌های او در عین اینکه مملو از اندیشه‌های فلسفی، سیاسی، ادبی و... است، سرشار از اشارات بسیار تند و نمادین جنسی است. این مهارت آریستوفان است که به یاری دو بعد متناقض موجود در تفکرش، به ایدئولوژی پر از دغدغه، اضطراب، تلخی و درد، جامه طنز می‌پوشاند. اگرچه آریستوفان زنان آتن را فاسد و میگسار می‌خواند، اما می‌بینیم که در کمدی لیسستراتا (۴۱۱ ق.م.) زن را عامل صلح معرفی می‌کند. در این نمایشنامه، زنان اسپارت و آتن به سرکردگی زنی انقلابی به نام لیسستراتا از

همخوابگی با شوهران خود، خودداری می‌کنند تا صلح برقرار گردد. عاقبت مردان این دو ایالت در حال جنگ، مجبور به عقد پیمان صلح می‌شوند. آریستوفان در اکثر نمایشنامه‌هایش از اورپید به بدی یاد می‌کند و شخصیت‌های نمایشنامه‌های او را مسخره می‌کند، ولی در گوشه‌هایی از نمایشنامه قورباغه‌ها (۴۰۵ ق.م.) گاهی به دفاع از او برمی‌خیزد و او را در مقامی برتر از اشیل (تراژدی نویس بزرگ یونان) قرار می‌دهد. این نمایشنامه پیچیده در واقع نقد ادبی آثار اشیل و اورپید است. ایسن نمایشنامه داستان نارضایتی دیونیزوس از نمایشنامه‌نویسان زمانه است. او به جهان زیرین می‌رود و اورپید و اشیل را می‌بیند که بر سر تصاحب تخت پادشاهی نزاع می‌کنند. به قصد انتخاب یکی از دو تراژدی‌نویس برای بازگشت به آتن مسابقه‌ای برگزار می‌کند، رقابتی که طی آن دو شاعر به دفاع از آثار خویش همت می‌گمارند و سرانجام شاعر مسن‌تر یعنی اشیل پیروز می‌شود و به آتن باز می‌گردد. نوع اندیشه اقتصادی آریستوفان نیز در کمدی پلوتوس (۳۸۸ ق.م.) به نمایش درآمده. این اثر، بیانگر تفکر آرمان‌گرایانه آریستوفان برای توزیع عادلانه ثروت میان شهروندان است. درون‌مایه اصلی نمایشنامه، اشتراک اموال و زن در جامعه است. برابری زن و مرد از ابتدای تاریخ تا عصر حاضر، یکی از دغدغه‌های موجود در اذهان مردم و نخبگان بوده است. آریستوفان با خلق نمایشنامه اکلسیازوس (۳۹۲ ق.م.) نه تنها زن را در ردیف مرد قرار می‌دهد، بلکه او را شایسته تملک قدرت در جامعه می‌داند. در این نمایشنامه زنی آتنی به نام پراکساگورا، زنان دیگر را بر آن می‌دارد تا به هیئت مردان درآیند و با ورود به مجلس آتن، با صدور رأی علیه مردان، سردمداران حکومت را از میان خود برگزینند.